

Sådan er Limousinen

Limousine

Sådan er Limousinen

Et hæfte til nystartede og til kommende limousineavlere om limousinekvægets adfærd og kendetegn, krydret med tips til livet med limousiner.

Statistiske oplysninger benyttet i hæftet er hentet fra:

- Dansk Kødkvægs årsstatistik 2014
- www.klassificeringskontrollen.dk

Idé, tekst og fotos: Susanne Brandt for Dansk Limousine Forening.

Limousiner er flokdyr

Limousiner er, ligesom alt andet kvæg, flokdyr. Det betyder, at alle dyrene på marken normalt færdes sammen i én stor gruppe, hvor der er en individuel afstand på til 10-20 meter mellem de voksne dyr. Ved mange dyr på meget store naturarealer kan dyrene splitte sig op i mindre flokke.

Inden for flokken er der et hierarki, hvor det er tyren (hvis foldtyr benyttes) eller den stærkeste ko, der bestemmer. Styrkeforholdene genafprøves hver gang, der kommer nye dyr i flokken.

Når der er behov for at fjerne et dyr fra flokken, for eksempel for inseminering eller dyrlæge, da er det altid bedst at fjerne mindst to ligeværdige dyr, da det er imod dyrenes natur at være alene.

En ko, der ikke følger flokken, er enten syg eller dårligt gående. En kvie eller ko forlader kun flokken frivilligt, når den skal kælte, hvor den normalt vil søge til en fjern ende af marken.

Fødslen og de første timer

En limousinekalv fødes efter at kvien/koen har været drægtig i gennemsnit 291 dage – det svarer til næsten ti måneder. Den nyfødte kalv vejer normalt mellem 40 og 45 kilo – tyrekalve er lidt tungere end kviekalve.

Fødslen er normalt helt udramatisk og kræver kun sjældent fødselshjælp. Der kan dog være behov for fødselshjælp, hvis kalven ligger forkert i fødselsvejen (f.eks. med bagbenene først) eller hvis kalven er meget stor. Efter fødslen giver koen sig straks til at slikke kalven ren for fostervand og -hinder.

Allerede en times tid efter fødslen er den nyfødte kalv normalt oppe at stå for første gang. Den vakler og falder nogle gange til at begynde med, men hurtigt får den styr på alle fire ben. Snart efter begynder kalven instinktivt at lede efter koens pater, så den kan få mælk. Kalven føler og prøver sig frem, indtil den finder paterne. Det er vigtigt, at kalven får råmælk i løbet af få timer for at den får gavn af de antistoffer, som råmælken indeholder.

Moderkagen, også kaldet efterbyrden, bliver typisk født efter yderligere nogle timer. Det er meget normalt, at koen både drikker fostervandet og æder efterbyrden.

Kælvningsstatistikken for limousiner (gennemsnit af årene 2009-2014) fortæller, at køerne (de flergangsfødende) kælver let i 86,4 % af tilfældene, mens førstekalvskøerne kælver let i 81 % af tilfældene. Der er 2,0 % dødfødte kalve hos køer, og 5,4 % dødfødte kalve hos førstekalvskøer.

De første uger

Den nyfødte kalv dier adskillige gange i døgnet og vokser ofte 1-1,5 kilo om dagen. Koen brøler på en helt speciel måde de første dage efter den har kælvet, det kan bedst beskrives som en dyb brummen.

Koen er typisk meget beskyttende over for sin nyfødte kalv. Man skal derfor tage sine forholdsregler, når og hvis man går tæt på den nyfødte kalv. Selv den fredeligste ko har instinkter, der byder hende at beskytte den nyfødte kalv.

Hvis kalven fødes ude, så har den i den første uge eller to trang til at finde hvilesteder, som gør den usynlig. Det kan være i grøfter, i buskads eller i høje afgroder.

Mark-fødsel eller stald-fødsel?

Det mest naturlige, og det mest hygiejniske er, at kalven i sommerhalvåret fødes ude på marken. Der er dog også en række forhold, der taler for, at kalven fødes på stald. Fordelene ved en staldfødsel er:

- Mulighed for at overvåge fødselsforløbet og evt. yde fødselshjælp
- Let at foretage den lovpligtige øremærkning af kalven
- Let at veje kalven med henblik på registrering
- Muligt at præge kalven så tidligt som muligt
- Den nyfødte kalv bliver ikke "væk", da den ikke kan følge sin trang til at gemme sig

Kalvens ernæring

Mælk er kalvens vigtigste næring de første måneder, og det er afgørende for limousinekalvens tilvækst, at dens mor producerer rigeligt med mælk til kalven i dens første 3-6 levemåneder.

Kalven begynder dog allerede at nippe til fast føde når den er ca. en uge gammel, og drøvtyggerfunktionen udvikles forbavsende hurtigt. Kalven bør tilbydes en passende kalveblanding (kraftfoder) i såkaldte kalveskjul, hvor den kan æde i fred for de større kalve og for de voksne dyr.

Kalven æder gerne det græs, der måtte være på marken, eller det grovfoder, der måtte blive serveret i krybben i stalden. Kalven har brug for at den faste føde for struktur til fordøjelsen og for at få tilstrækkeligt med energi og næringsstoffer.

Kalven dier normalt indtil landmanden fravæner kalven, dvs. skiller kalven fra koen. I nogle besætninger fravænes kalvene allerede i 3-4 måneders alderen. Besætninger, der leverer til konceptet Limousine Unik, må tidligst fravænne kalvene, når de er 5 måneder gamle.

En del landmænd tillader kalvene at die i 6-8 måneder – den sidste tid nok mest for hyggens skyld. Hvis ikke landmanden sørger for at fravænne kalven, så vil koen selv skubbe kalven fra sig, inden den igen skal kælte.

Både ko og kalv plejer at reagere på fravæningen ved at brøle i kortere eller længere tid. Jo ældre kalven er ved fravæning, desto mindre brøler de typisk over at blive adskilt. I bedste fald stopper brøleriet efter en dag eller to. I værste fald kan det vare i en hel uge.

Et år gammel og kønsmoden

Limousinens kendetegn

Den nyfødte limousinekalv er typisk ensfarvet lysebrun til mørkebrun.

I takt med at kalven vokser op, fremkommer normalt de velkendte lyse områder omkring mule og øjne og mellem bagbenene. De lyse områder i pelsen er et af kendetegnene for limousineracen.

En udvokset limousineko kan veje over 1.000 kilo. En udvokset limousinetyr kan veje op mod 1.500 kg.

Når en limousinekviekalv er et år gammel, vil den ofte veje omkring 400 kilo. Særligt gode og velfodrede kvier kan som etårige veje op mod 500 kilo. Når en limousinetyrekalv er et år gammel, vil den gennemsnitligt veje 550-600 kilo. Særligt trivelige tyrekalve opnår en årsvægt på 600-700 kilo.

Både kviekalve og tyrekalve bliver normalt kønsmodne når de nærmer sig et års alderen. Der er dog eksempler på kalve, der er forplantningsdygtige allerede når de er ½ år gamle. For at undgå at kviekalvene bliver drægtige i utide skal de rettidigt adskilles fysisk fra både ungtyre og eventuelle foldtyre.

Slagtning af ungdyr

Langt de fleste tyrekalve bliver slagtet omkring etårsalderen. Mange besætningsejere tilstræber, at slagtekroppen skal veje max 340 kilo for at opnå den optimale afregning. Den gennemsnitlige klassificering for handyr er 11,3 (form), 2,4 (fedme) og 3,1 (farve).

Mange kvier bliver også slagtet i en ung alder, da der enten ikke er brug for dem som avlsdyr, eller hvis de ikke har de rette proportioner eller karakteristika. Den gennemsnitlige klassificering for hundyr er 9,4 (form), 2,9 (fedme) og 3,2 (farve).

Kvier til avl

En limousinekvie af god størrelse vil være udviklet nok til at kunne kælte i en alder af godt to år. Det betyder, at den kan løbes eller insemineres fra den er ca. 15 måneder gammel. Mange vælger dog at trække tiden yderligere, for at kvien skal opnå endnu mere størrelse.

Tyre til avl

Kun ganske få tyre i en årgang af kalve ender som foldtyre eller insemineringstyre. Forud for at de får lov til at bedække kvier og køer efter naturmetoden eller producere sæd til inseminering er tyrene blevet nøje udvalgt.

Dansk Limousine Forenings avlsarbejde går ud på at afprøve ca. 55 lovende tyrekalve på Aalestrup Avlsstation. Tyrene afprøves her med hensyn til tilvækst, foderforbrug og muskelfylde. Tyrene bliver også bedømt på deres udseende gennem en kåring og på deres temperament. Kun de allerbedste tyre godkendes til enten foldtyr eller til sædtapning.

Nogle tyre bliver foldtyre uden at have gennemgået en egentlig afprøvning. De vil typisk blive udvalgt af besætningsejeren på baggrund af afstamning, udseende, tilvækst og temperament.

Horn eller ikke horn

Der avles efter, at limousinerne skal være såkaldt pollede, dvs. at de skal være naturligt hornløse, da horn generelt er uønskede på limousiner. Kalven har normalt tydeligt mærkbare horn når den er ca. en måned gammel. Kun de såkaldt pollede dyr forbliver hornløse.

Nogle besætningsejere lader alle hornede kalve afhorne, mens andre kun afhórner de dyr, som skal indgå i avlen. Afhórning bør ske tidligst muligt, dog bør kalven minimum være en måned gammel af hensyn til bedøvelsen. Kalvene skal bedøves af en dyrlæge inden afhórningen.

Inseminering

De fleste limousinekalve i Danmark bliver lavet "på naturmetoden", hvor en eller flere foldtyre bedækker besætningens køer og kvier. Hvis inseminering er praktisk muligt i en besætning, så giver den kunstige sædoverførsel en række fordele. De vigtigste grunde til at vælge inseminering er:

- De allerbedste danske og udenlandske insemineringstyre kan benyttes, og det vil give avlsfremgang i besætningen
- Udgifter til indkøb af avlstyr, samt foder og staldplads til tyren spares. I en mindre besætning vejer udgiften til tyrehold meget tungt i forhold til udgiften til at inseminere.

Inseminering kræver, at de brunstige dyr kan identificeres, og at dyrene kan fikseres på en forsvarlig måde, så inseminøren kan foretage selve insemineringen.

Brunst hos kvier er let at erkende, da de normalt viser meget tydelige brunsttegn. Brunst hos køer kan være vanskeligt at opdage, da deres brunsttegn ikke altid er tydelige for den utrænede iagttager.

Limousinerne udviser normalt tydeligst brunstadfærd i de tidlige morgentimer og i de sene aftentimer.

Kontakt til mennesker

Den nyfødte kalv er nysgerrig på verden, men den er i starten typisk også skeptisk over for det, som den møder. Kalvene vil ikke automatisk kløes, klappes og aes af mennesker – de skal først lære, at vi vil dem det godt.

Det er normalt let at opnå tillidsfulde limousiner. Tålmodig, rolig og respektfuld omgang med dyrene belønner sig ved, at dyrene bliver tillidsfulde og lette at have med at gøre.

Jo tidligere man gør en indsats for at få kontakt med dyrene, desto lettere er det. Særligt frygtssomme dyr har en negativ indflydelse på resten af flokken og bør derfor slagtes, når de har størrelsen til dette. Omvendt så smitter også tillidsfulde adfærd.

Limousiner på dyrskue

Hvis man gerne vil udstille limousiner på dyrskuer, så er det altafgørende, at dyrene er rolige, tillidsfulde og trækvanter.

Det kræver en del forberedelse at gøre et dyr klar til at komme på dyrskue.

Dyrene skal f.eks. også trænes, så de ikke bliver bange for støj og fremmede mennesker.

Limousiner, livskvalitet og livsstil

Nogle limousine-besætninger etableres ud fra ønsket om at kunne forsyne familien med oksekød af høj kvalitet. Andre besætninger etableres for at få en indtægtskilde, eller ud fra ønsket om at skabe en egentlig levevej.

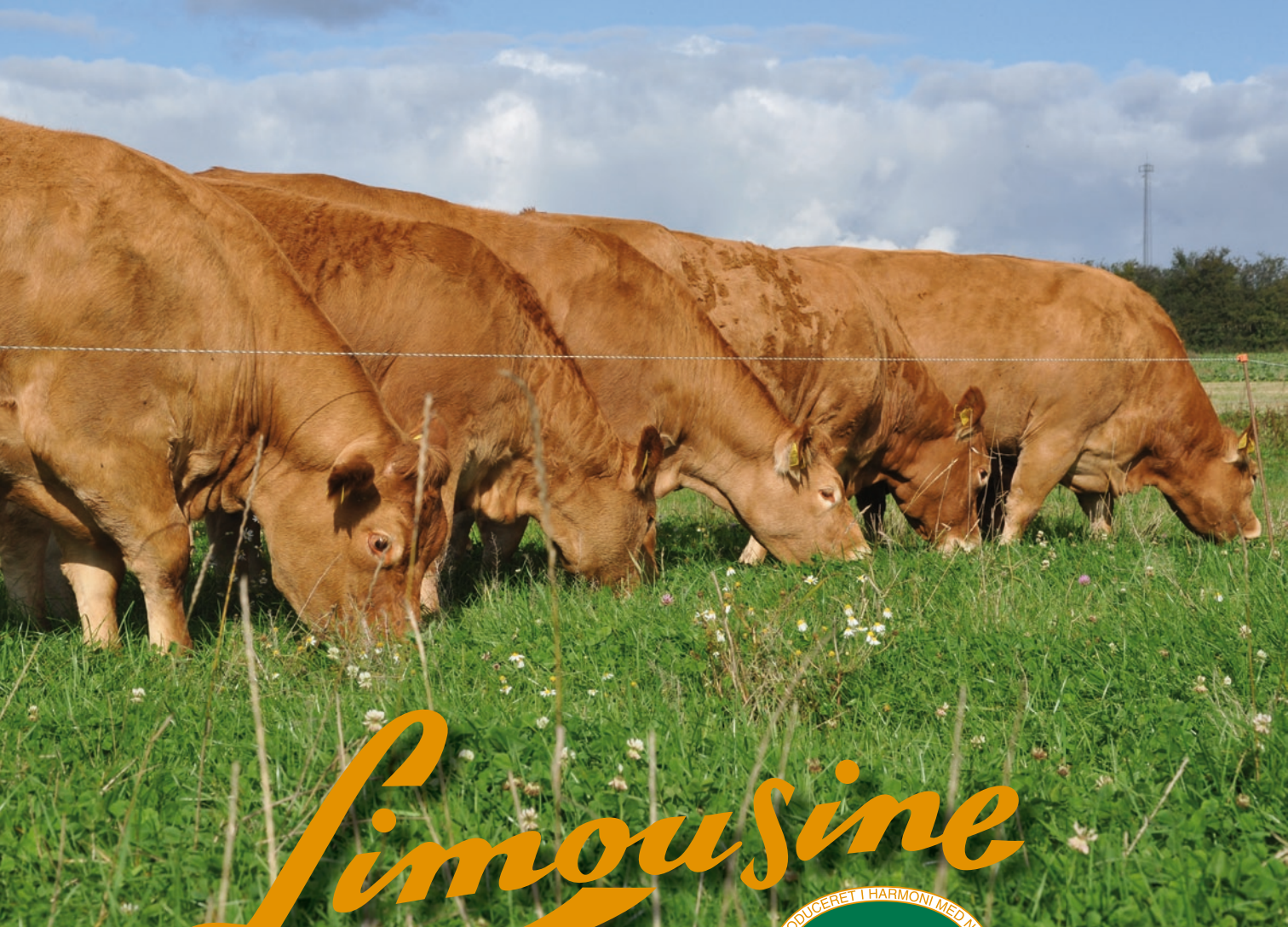
Uanset på hvilket grundlag besætningerne er etableret, så kan der meget nemt gå sport i at have limousiner. De fleste limousineejere stræber løbende efter at nå bestemte avlsmål. For en del limousineejere er det desuden en sport at tage de bedste limousinerne med til dyrskuer, og sammen med andre limousineejere kæmpe om at have det smukkeste dyr i de forskellige kategorier.

Fælles for de fleste limousineejere er en meget stor glæde ved dyrene. Limousinerne giver daglig livsglæde og livskvalitet til hele familien, og i løbet af kort tid kan limousinerne nemt blive en livsstil for familien.

Dansk Limousine Forening

Mange af de danske ejere af limousinekvæg er forenet i Dansk Limousine Forening, som blandt andet varetager limousineavlen i Danmark. Dansk Limousine Forening blev stiftet i 1971 og har tætte bånd til Frankrig, der er limousineracens hjemland.

Limousine

Dansk Limousine Forening ▪ Agro Food Park 15 ▪ Skejby ▪ 8200 Aarhus N
Tlf. 87 40 52 63 ▪ www.dansklimousine.dk